

Ängskär - ö med sällsynt välfunnet namn

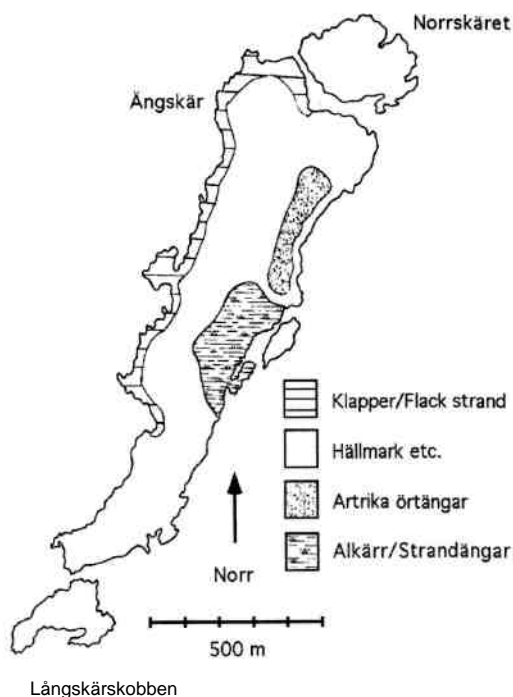
TORBJÖRN PETERSON

Ängskärs skärgård ligger cirka 8 km sydost om Rödlöga i Stockholms norra ytterskärgård. Efter florainventering i farvattnen kring Röder och Svenska stenarna (se Daphne nr 1, 1993) hade jag några lediga dagar kvar och beslöt att se vad Ängskär hade att bjuda på. Det första intrycket skilde sig inte så mycket från andra öar. Jag kom norrifrån i ganska hård vind, och det krävde lite precision att komma in i lagunen mellan Ängskär och Norrskäret. Efter de första rekognoseringssturerna stod det snart klart att ön var mycket intressant. Norra delen av Ängskär utgörs av väldiga klippmassiv som stupar ned mot den låglänta klapperstranden i väster. Strax söder om mitten på ön löper ett sankt område i sydvästlig-nordostlig riktning (se karta). Mot öns centrum bildar detta område ett ganska artfattigt alkärr. Mot havet har bildats artrika strandängar med det mesta som "bör" finnas, samt en del därtill. Här fanns strandaster, kabbleka, kustarun, strandkrypa, strandmyskgräs, ryllåg, saltåg, gökblomster, strandmynta (vattenmynta), strandrödtoppa, slätter-blomma, havssälting, gulkämpar, gåsört, havssäv, blåsäv och en för mig ny art, rödsäv. Snart upptäckte jag att det fanns mycket fina torrängar och friskängar, framför allt längs östra stranden. Här fanns småborre, vårbrodd, knylhavre, darrgräs, foderlost, rödklint, knägräs, lundelm, kungsmynta, harmynta, bockrot, svartkämpar, gullviva, höskallra och strandveronika. När jag hittade de första exemplaren av vildlin och blodnäva blev jag lätt upphetsad, men jag kunde snart konstatera att dessa arter var ytterst vanliga på ön. Detta tillsammans med

floras allmänna yppighet och höga diversitet tyder på kalkpåverkan. Detta bekräftades slutgiltigt av fyndet av krislla som är kalkkrävande. Krisllan fanns inte i stora bestånd, men var väl spridd och kunde stötas på i strandzonerna runt hela ön.

En mörk och fuktig klyfta öppen mot östra stranden skulle bjuda på fler botaniska överraskningar! När jag väl trasslat mig in genom moraset stod jag öga mot öga med något som liknade genmanipulerade åkertistlar, manshöga grova stjälkar med jättelika platta blad och mycket stora blomkorgar. Jag hade hittat ett litet bestånd av brudborste. I samma dunge fanns Jungfru Marie nycklar, rankstarr, hässlebrodd, nattviol och rödblåra. I dungen fanns också flera exemplar av fläckig lundsnäcka (*Arianta arbustorum*), större än några exemplar jag dittills sett. De mätte 24 mm i bredd och 22 mm i höjd. Kanske var de gynnade av den kalkrika miljön? Längs med västra stranden växte 4-5 skilda bestånd av korskovall, ibland så nära havet att de borde få saltkänning. Enstaka små rosetter av knutnarv satt fastkilade i bergskrevor. Vanlig ögontröst fanns endast i en skuggig dunge på nordvästra ön och ett stort bestånd av getapel tillsammans med en ensam hartsros tronade på norra stranden.

Sammanfattningsvis utgör ön en exposé över växtmiljöer och ett vackert och pedagogiskt arturval. Den prunkande örtrikedomen på de små ängsmarkerna harmonierar väl med skärets namn - Ängskär - som säkert inte är slumpmässigt tillkommet. Ängskär och dess flora fastnar lätt i minnet och jag kom-

Långskärskobben

Fig 1. Ängskär med några olika vegetationstyper.

mer osökt att tänka på ett citat ur Sten Selander:

"...öar som Ängskär och Åsmanboda Storskär, vilka simmar som väldiga blombuketter långt ute på den glittrande vattenvidden, mildtals från närmaste större land."

Jag fann 160 arter på Ängskär 1992, trots den extremt torra sommaren. Det är mer än jag funnit på någon annan ö av motsvarande storlek under många års inventeringsarbete i Stockholms skärgård.

Kärlväxtfloran på Ängskär 1992

Achillea millefolium (rölleka)
Agrimonia eupatoria (småborre)
Agrostis capillaris (rödven)
Agrostis stolonifera (krypven)
Allium schoenoprasum (gräslök)

Alnus glutinosa (klibbal)
Angelica archangelica ssp *litoralis* (strandkvanne)
Angelica sylvestris (strätta)
Anthoxanthum odoratum (vårbrodd)
Anthriscus sylvestris (hundloka)
Arrhenatherum elatius (knylhavre)
Artemisia vulgaris (gräbo)
Aster tripolium (strandaster)
Atriplex prostrata (spjutmålla)
Betula pendula (vårtbjörk)
Betula pubescens (glasbjörk)
Blysmus rufus (rödsäv)
Briza media (darrgräs)
Bromus inermis (foderlosta)
Calamagrostis canescens (grenrör)
Calamagrostis epigeios (berggrör)
Calluna vulgaris (ljung)
Caltha palustris (kabbleka)
Carex canescens (gråstarr)
Carex elongata (rankstarr)
Carex muricata (snårstarr)
Carex nigra (hundstarr)
Carex oederi (ärtstarr)
Carex panicea (hirsstarr)
Centaurea jacea (rödclint)
Centaureum littorale (kustarun)
Cerastium fontanum (hönsarv)
Cirsium helenioides (brudborste)
Cirsium palustre (kärtistel)
Cirsium vulgare (vägtistel)
Convallaria majalis (liljekonvalj)
Cornus suecica (hönsbär)
Dactylis glomerata (hundäxing)
Dactylorhiza maculata ssp *maculata* (Jungfru Marie nycklar)
Danthonia decumbens (knägräs)
Deschampsia bottnica (gultåtel)
Deschampsia flexuosa (kruståtel)
Dryopteris carthusiana (skogsbräken)
Dryopteris filix-mas (träjon)
Elymus caninus (lundelm)
Elymus repens (kvickrot)
Empetrum nigrum (kråkbär)
Epilobium angustifolium (mjölkört)
Epilobium montanum (bergdunört)
Euphrasia stricta var *stricta* (vanlig ögontröst)
Festuca arundinacea (rörsvingel)
Festuca ovina (fårsvingel)
Filipendula ulmaria (älgört)
Filipendula vulgaris (brudbröd)
Fragaria vesca (smultron)
Frangula alnus (brakved)
Fraxinus excelsior (ask)
Galeopsis bifida (toppdån)
Galium album x *verum*

- Galium boreale* (vitmåra)
Galium verum (gulmåra)
Geranium robertianum (stinknäva)
Geranium sanguineum (blodnäva)
Geum rivale (humleblomster)
Geum urbanum (nejlikrot)
Glaux maritima (strandkrypa)
Hierochloe odorata ssp *baltica* (strand-
myskgräs)
Hypericum perforatum (äkta johannesört)
Inula salicina (krissla)
Juncus articulatus (ryltåg)
Juncus gerardii (salttåg)
Juniperus communis (en)
Lathyrus pratensis (gulvial)
Leontodon autumnalis (höstfibbla)
Linaria vulgaris (gulsporre)
Linum catharticum (vildlin)
Lonicera xylosteum (vildkaprifol)
Luzula pilosa (vårfryle)
Lychnis flos-cuculi (gökblomster)
Lycopus europaeus (strandklo)
Lysimachia vulgaris (videört)
Lythrum salicaria (fackelblomster)
Matricaria maritima ssp *maritima* (strand-
baldersbrå)
Melampyrum cristatum (korskovall)
Melica nutans (bergsslök)
Mentha aquatica (strandmynta)
Menyanthes trifoliata (vattenklöver)
Milium effusum (hässlebrodd)
Myosotis laxa ssp *caespitosa*
Odontites litoralis (strandrödtoppa)
Origanum vulgare (kungsmynta)
Parts quadrifolia (ormbär)
Parnassia palustris (slätterblomma)
Peucedanum palustre (kärrsilja)
Phalaris arundinacea (rörflen)
Phragmites australis (vass)
Picea abies (gran)
Pimpinella saxifraga (bockrot)
Pinus sylvestris (tall)
Plantago lanceolata (svartkämpar)
Plantago major ssp *winteri* (strandgroblad)
Plantago maritima (gulkämpar)
Platanthera bifolia (nattviol)
Poa annua (vitgröe)
Poa nemoralis (lundgröe)
Polygonatum odoratum (getrams)
Polypodium vulgare (stensöta)
Populus tremula (asp)
Potentilla anserina (gåsört)
Potentilla argentea (femfingerört)
Potentilla erecta (blodrot)
Potentilla palustris (kräkklöver)
Primula veris (gullviva)
Prunus avium (fågelbär)
Prunus padus (hägg)
Pteridium aquilinum (örnbraken)
Puccinellia retroflexa (saltgräs)
Rhamnus catharticus (getapel)
Rhinanthus serotinus (höskallra)
Ribes alpinum (måbär)
Ribes nigrum (svarta vinbär)
Rosa dumalis (nyponros)
Rosa villosa (hartros)
Rubus chamaemorus (hjordron)
Rubus idaeus (hallon)
Rubus saxatilis (stenbär)
Rumex acetosa (ängssyra)
Rumex acetosella (bergssyra)
Rumex crispus (krusskräppa)
Sagina nodosa (knotnarv)
Sagina procumbens (krypnarv)
Salix cinerea (gråvide)
Salix pentandra (jolster)
Satureja vulgaris (bergmynta)
Scirpus maritimus (havssäv)
Scirpus tabernaemontani (blåsäv)
Scrophularia nodosa (flenört)
Sedum acre (gul fetknopp)
Sedum telephium (kärleksört)
Senecio sylvaticus (bergkorsört)
Silene dioica (rödblåra)
Silene viscosa (klibbglim)
Sonchus arvensis (åkermolke)
Sorbus aucuparia (rönn)
Stachys palustris (knölsyska)
Stellaria graminea (grässtjärnblomma)
Tanacetum vulgare (renfana)
Tridentaria europaea (skogsstjärna)
Triglochin maritima (havssälting)
Urtica dioica (brännässla)
Vaccinium myrtillus (blåbär)
Vaccinium uliginosum (odon)
Vaccinium vitis-idaea (lingon)
Valeriana officinalis (läkevänderot)
Veronica chamaedrys (teveronika)
Veronica longifolia ssp *maritima* (strand-
veronika)
Veronica officinalis (ärenpris)
Viburnum opulus (olvon)
Vicia cracca (kråkvicker)
Viola canina ssp *canina* (ängsviol)